

POSTANOWIENIE

Dnia 21 sierpnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romuald Dalewski

w sprawie z odwołania M. S.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Gdańsku
z udziałem D. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w S.
o ubezpieczenia społeczne,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 21 sierpnia 2023 r.,
skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z dnia 26 maja 2022 r., sygn. akt III AUa 1064/20,

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) zasądza od M. S. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Gdańsku kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

M. S. wniosła odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Gdańsku z 19 września 2016 roku stwierdzającej, że od 1 marca 2016 roku nie podlega ona obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu, wypadkowemu z tytułu umowy o pracę zawartej z D. Sp. z o.o.

Sąd Okręgowy w Gdańsku wyrokiem z 6 lutego 2020 roku, w pkt. I oddalił odwołanie, w pkt. II orzekł o kosztach postępowania.

Sąd Okręgowy ustalił, iż M. M. prowadził działalność gospodarczą w zakresie budownictwa i remontów, a D. S. prowadziła punkt gastronomiczny. 11

stycznia 2016 roku D. S. oraz M. M. zawiązali spółkę pod firmą D. Sp. z o.o. z siedzibą w S., obejmując po 50 udziałów. Stanowisko członka zarządu Spółki powierzono M. S.. Uchwałami z 17 lutego 2016 roku nadzwyczajne zgromadzenie wspólników D. Sp. z o.o. na podstawie art. 211 k.s.h. udzieliło M. S. jako prezesowi zarządu pozwolenia na prowadzenie działalności konkurencyjnej.

Na podstawie umowy o pracę z 1 marca 2016 r., odwołująca została zatrudniona w D. sp. z o.o. w pełnym wymiarze czasu pracy za wynagrodzeniem 11.500 złotych miesięcznie.

Sąd Okręgowy wskazał, iż płatnik składek i odwołująca podpisali umowę o pracę, jednakże analiza całości materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie niniejszej prowadzi do wniosku, że w/w dokumenty nie odzwierciedlają rzeczywistego stanu rzeczy co do zatrudnienia wnioskodawczyni. Dlatego też umowa o pracę nie może stanowić podstawy ustalenia charakteru prawnego stosunków łączących strony. Sąd ten podkreślił, że w ograniczonym zakresie dał wiarę zeznaniom D. S. oraz M. H. (tj. co do okoliczności związanych z założeniem Spółki D., kondycji finansowej Spółki oraz wzajemnymi powiązaniami między odwołującą a wspólnikami Spółki). Sąd nie dał wiary zeznaniom świadków w przedmiocie istnienia w marcu 2016 roku realnej gospodarczej potrzeby powierzenia funkcji prezesa zarządu odwołującej za wynagrodzeniem 11.500 zł. Doświadczenie życiowe nie pozwala uznać, że po dwóch miesiącach od założenia Spółki, której głównym przedmiotem działalności było sprzątanie obiektów oraz która nie dysponowała wysokim kapitałem, nie zatrudniała pracowników oraz osiągała na początku działalności straty, istniały realne możliwości na zatrudnienie odwołującej za tak wysokim wynagrodzeniem. W okresie nieobecności odwołującej, jej obowiązki przejął M. H., który nie otrzymał już tak wysokiego wynagrodzenia za wykonane czynności. Wspólnicy Spółki nie potrafili przy tym wyjaśnić z jakiego powodu powstały tak duże rozbieżności między wynagrodzeniem M. H. a odwołującej. Ponadto wysokość wynagrodzenia ustalona w umowie o pracę była nieadekwatna do obowiązków jakie realizowała odwołująca, która nie była w stanie przedłożyć materialnych dowodów wykonywania obowiązków związanych z rozwijaniem Spółki, zdobywaniem kontraktów oraz sporządzaniem ofert, oprócz

planu biznesowego, który opracowała przed podjęciem zatrudnienia i oferty na dzierżawę punktu gastronomicznego.

Sąd Okręgowy zaznaczył, iż o tym, czy strony nawiązały stosunek pracy stanowiący tytuł ubezpieczeń społecznych nie decyduje samo formalne zawarcie umowy o pracę, wypłata wynagrodzenia, przystąpienie do ubezpieczenia i opłacenie składki, wystawienie świadectwa pracy ale faktyczne i rzeczywiste realizowanie elementów charakterystycznych dla stosunku pracy, wynikających z art. 22 k.p. Istotnym więc jest aby stosunek pracy zrealizował się przez wykonywanie zatrudnienia o cechach pracowniczych. Odwołująca podejmując zatrudnienie w Spółce, zrezygnowała z prowadzenia działalności gospodarczej.

Sąd Okręgowy podkreślił, że odwołująca podejmując zatrudnienie w marcu 2016 r. wiedziała, że jest w ciąży. Płatnik składek zatrudnił odwołującą oferując jej bardzo wysokie wynagrodzenie w sytuacji, kiedy sam dopiero rozpoczynał działalność i przez pierwsze miesiące działalności uzyskiwał straty. Nie przekonująca była argumentacja odwołującej, iż miała on rozwinąć Spółkę, pozyskać nowych kontrahentów oraz tworzyć oferty współpracy. Zakres działań odwołującej w tym obszarze był znikomy i sprowadzał się do opracowania planu biznesowego oraz złożenia oferty na wynajem punktu gastronomicznego w G..

Zdaniem Sądu pierwszej instancji podjęcie zatrudnienia przez odwołującą w szóstym miesiącu ciąży było więc działaniem celowym i świadomym i dowodzi, że celem zawarcia umowy o pracę było uzyskanie wysokich świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Między odwołującą a Spółką doszło do formalnego nawiązania stosunku pracy, jednak czynność ta dokonana została w celu obejścia prawa. Jej zasadniczym celem nie było bowiem świadczenie pracy w sposób określony umową, lecz uzyskanie świadczeń z ubezpieczeń społecznych. W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy uznał, że podpisanie z pracownikiem umowy o pracę nie jest wystarczającą przesłanką stwierdzenia nawiązania rzeczywistego stosunku pracy.

Na skutek apelacji odwołującej Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z 26 maja 2022 r., w pkt. I oddalił jej apelację i w pkt. II orzekł o kosztach postępowania.

Sąd drugiej instancji podniósł, że postulowany w apelacji zarzut błędnego uznania przez Sąd Okręgowy nieważności spornej umowy o pracę z powodu jej

pozorności jest o tyle chybiony, że Sąd Okręgowy, choć przywołał treść art. 83 § 1 k.c. oraz orzecznictwo dotyczące pozornych czynności prawnych, to jednak nie wyraził poglądu jakoby sporna umowa o pracę miała charakter pozorny. Polemika z twierdzeniami odwołującej w tym zakresie i tak była konieczna albowiem zdaniem Sądu Apelacyjnego w niniejszej sprawie działania podejmowane przez odwołującą miały właśnie upozorować istnienie stosunku pracy. Realizowane przez odwołującą czynności nie były bowiem wykonywane w reżimie stosunku pracy o jaki mowa w art. 22 k.p.

Sąd Apelacyjny podkreślił, że czynności faktyczne podjęte nie w związku z wypełnianiem obowiązków wynikających z treści umowy o pracę, lecz mające na celu jedynie ukazanie na zewnątrz pozornych oświadczeń woli (art. 83 § 1 k.c.), nie są dowodem, że pracownik podjął pracę i ją wykonywał, a pracodawca pracę tę przyjmował i wypłacał za nią wynagrodzenie. W cenie Sądu Apelacyjnego w realiach niniejszej sprawy brak jest podstaw do uznania, że odwołująca pracę świadczyła w warunkach podporządkowania/podległości pracowniczej.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego odwołująca prowadzoną przez siebie działalność gospodarczą w istocie przeniosła do Spółki D., którą samodzielnie zarządzała, tylko formalnie pozostając w stosunku pracy z tą Spółką, ale bez konieczności rozliczania się jakikolwiek organem tego podmiotu, czy jego wspólnikami. Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie dawał podstaw do wzruszenia przez Sąd Apelacyjny wyroku Sądu pierwszej instancji. Apelacja odwołującej nie zawierała zarzutów, które mogłyby skutkować zmianą lub uchyleniem zaskarżonego wyroku i podlegała oddaleniu.

Od wyroku Sądu Apelacyjnego skargę kasacyjną wniosła odwołująca. Zaskarżając wyrok w całości skarżąca wniosła o jego uchylenie w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I instancji. Ewentualnie skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi II instancji oraz zasądzenie od organu rentowego na rzecz skarżącej kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

W podstawach skargi kasacyjnej skarżąca zarzuciła naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na wynik sprawy, tj.: art. 316 § 1 k.p.c. w zw. z

art. 391 § 1 k.p.c., art. 327¹ § 1 pkt 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., oraz art. 382 k.p.c.

Skarżąca zarzuciła również naruszenie przepisów prawa materialnego tj. 22 k.p., art. 83 § 1 k.c. w zw. z art. 22 i art. 300 k.p., art. 11 ust. 1 w zw. z art. 6 ust. 1 pkt. 1 ustawy o ubezpieczeniach społecznych.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca powołała się na jej oczywistą zasadność. Skarżąca podniosła, że przede wszystkim nie można się zgodzić z oceną Sądu Apelacyjnego, iż w realiach niniejszej sprawy brak jest podstaw do uznania, że odwołująca świadczyła pracę w warunkach podporządkowania/podległości pracowniczej a zawarta umowa była dla pozoru.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odmowę jej przyjęcia do rozpoznania. W przypadku przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania o jej oddalenie i zasądzenie od ubezpieczonej na rzecz organu rentowego kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia w celu jej merytorycznego rozpoznania.

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia. Nie przysługuje od każdego orzeczenia sądu drugiej instancji, które nie satysfakcjonuje strony skarżącej. Wnosi się ją do Sądu Najwyższego od prawomocnego wyroku poza tokiem instancji. Jej przyjęcie do merytorycznego rozpoznania musi być uzasadnione istotnym interesem publicznym, w szczególności potrzebą dokonania wykładni przepisów, które jeszcze nie doczekały się sądowej interpretacji albo wywołują wątpliwości interpretacyjne, rozstrzygnięciem istotnych zagadnień prawnych, zwłaszcza o charakterze precedensowym, dotychczas nierozważanych przez Sąd Najwyższy, wreszcie wyeliminowaniem orzeczeń oczywiście i rażąco wadliwych. Wniesienie skargi kasacyjnej doznaje istotnych ograniczeń, pozwalających Sądowi Najwyższemu na wstępną selekcję spraw, które będą merytorycznie rozpoznane (tzw. przedsąd). Wymagania konstrukcyjne skargi

określa art. 398⁴ § 1 i 2 k.p.c., nakładając na skarżącego między innymi obowiązek zawarcia w skardze wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania oraz jego uzasadnienia. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁴ § 2 k.p.c.) powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie (sporządzone odrębnie od uzasadnienia podstaw kasacyjnych) powinno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Sąd Najwyższy w ramach tzw. przedsądu bada tylko powołane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie, zaś cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie przez skarżącego istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym.

Skarżąca we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powołała się na jej oczywistą zasadność.

Odnosząc się zatem do przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., należy zauważyć, że w świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika ona zwykle z oczywistego, widocznego *prima facie* naruszenia przepisów prawa polegającego na sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji. Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398⁴ k.p.c., lecz o naruszenie kwalifikowane (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109; z 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494; z 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNAPiUS 2003 nr 18, poz. 437; z 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616). Jeżeli

przesłanką wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania miałyby być okoliczność, że skarga jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁴ § 1 w związku z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.), skarżący powinien w uzasadnieniu wniosku zawrzeć wywód prawny wskazujący, w czym wyraża się ta „oczywistość” i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia, koncentrując się na wykazaniu kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274).

Skarżąca nie spełniła opisanych oczekiwań co do wymagań konstrukcyjnych skargi kasacyjnej. Przede wszystkim wskazać należy, że w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie wskazano jakichkolwiek argumentów jurydycznych, które świadczyłyby o kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów.

Uzasadniając wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca stwierdziła, że brak jest podstaw do uznania, że umowa o pracę była zawarta dla pozorów. Jednakże jej wywody sprowadzały się tylko do kontestowania ustaleń faktycznych Sądu Apelacyjnego i oceny dowodów, co zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. uchyla się spod kontroli kasacyjnej. Polemika z ustaleniami faktycznymi sądu drugiej instancji, chociażby pod pozorem błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania określonych przepisów prawa materialnego, z uwagi na sprzeczność z art. 398³ § 3 k.p.c. jest *a limine* niedopuszczalna (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 12 czerwca 2006 r., IV CSK 100/06, LEX nr 1101306; z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 211/06, LEX nr 1102310; z dnia 20 stycznia 2016 r., II UK 292/15, LEX nr 2026233). Do postępowania kasacyjnego nie należy rozstrzyganie sporów o ocenę dowodów ani o prawidłowość ustalenia stanu faktycznego sprawy, którym Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹³ § 2 k.p.c. jest związany. Sąd Najwyższy, nie jest sądem faktów, a wyłącznie sądem prawa. W zakresie jego ustawowych kompetencji nie mieści się korygowanie ustaleń faktycznych lub oceny materiału dowodowego dokonanego przez sąd drugiej instancji (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 października 2018 r., I UK 437/17, LEX nr 2570520). Sąd Najwyższy, co zostało zaznaczone powyżej, jest

bowiem związany w postępowaniu kasacyjnym ustaleniami faktycznymi dokonanymi przez sądy (art. 393³ § 3 k.p.c.).

Dodatkowo podnieść należy, że do objęcia pracowniczym ubezpieczeniem społecznym nie może dojść wówczas, gdy zgłoszenie do tego ubezpieczenia dotyczy osoby, która nie jest pracownikiem, a zatem zgłoszenie do ubezpieczenia społecznego następuje pod pozorem zatrudnienia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 2006 r., III UK 32/06, LEX nr 957422). Nie stanowi podstawy do objęcia ubezpieczeniem społecznym dokument nazwany umową o pracę, jeżeli rzeczywisty stosunek prawny nie odpowiada treści art. 22 k.p. (wyroki Sądu Najwyższego: z 10 lutego 2006 r., I UK 186/05, LEX nr 272575; z 14 września 2006 r., II UK 2/06, LEX nr 1615997; postanowienie Sądu Najwyższego z 8 listopada 2022 r., III USK 503/21, LEX nr 3519639). Skutku objętego rzeczywistym zamiarem stron (objęcia ubezpieczeniem) nie wywołuje zawarcie umowy o pracę, której strony stwarzają pozór realizacji przez ubezpieczonego czynności odpowiadających treści art. 22 k.p., czyli wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem, za wynagrodzeniem odpowiadającym ilości i jakości świadczonej pracy. Istotne jest, czy pracownik zawierający umowę o pracę, w rzeczywistości pracę taką wykonywał (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 24 lutego 2010 r., II UK 204/09, LEX nr 590241; z dnia 11 marca 2008 r., II UK 148/07, LEX nr 846577; z dnia 17 czerwca 2008 r., I UK 402/07, OSNP 2009 nr 2122, poz. 297; z dnia 21 maja 2010 r., I UK 43/10, LEX nr 619658; z dnia 21 listopada 2011 r., II UK 69/11, LEX nr 1108830).

Samo twierdzenie skarżącej bez stosownego wykazania naruszenia rażącego przepisów prawa jest niewystarczające, aby uznać skargę kasacyjną za oczywiście zasadną. Nadto twierdzenie skarżącej jest nieuprawione bowiem Sąd Apelacyjny przytoczył szereg ważkich argumentów przemawiających za przyjętym stanowiskiem. Wyjaśnił szczegółowo dlaczego uznał umowę o pracę jako zawartą dla pozorów a skarżąca nie przytoczyła argumentów które by dawały podstawę do zmiany orzeczenia Sądu Apelacyjnego.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy uznał zatem, że strona skarżąca nie zdołała wykazać, że zachodzi potrzeba merytorycznego

rozpoznania jej skargi kasacyjnej, co skutkuje odmową jej przyjęcia na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono stosownie do art. 98 k.p.c. oraz § 9 ust. 2 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 265).

(r.g.)

[ał]